

**АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ
В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ**

Пасічник Ю. В.

*доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу соціально-економічного
розвитку сільських територій
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ, Україна*

Проблематика відновлення та подальшого розвитку сільських територій у теперішній час є актуальною, зважаючи на такі аргументи: необхідність забезпечення відносно нормальних життєвих умов для мешканців, зважаючи на перманентну загрозу зі сторони російських окупантів; створення сприйнятливої бізнес-середовища для господарюючих структур; захист та підтримка для релокованих структур; підтримка вразливих верств серед мешканців; забезпечення відповідних житлових, економічних, інфраструктурних умов для громадян, які можуть повертатись із за кордону.

Окрім цього актуальність цих досліджень обумовлюється необхідністю комплексного розвитку сільських територій і охоплює декілька стратегічних напрямів, пов'язаних з економічним, соціальним, екологічним та інфраструктурним розвитком. Беручи до уваги домінантність розвитку сільських територій у теперішніх умовах, на державному рівні приділяється суттєва увага цьому розвитку, про що свідчать чинні нормативно-правові акти, зокрема такі.

Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», який регламентує планування розвитку, зокрема сільських територій [1].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», де конкретизовано повноваження місцевих органів влади у сфері соціально-економічного розвитку, включаючи розвиток сільських територій [2].

Ці нормативно-правові акти є основою функціонування та перспективного розвитку сільських територій, але теперішні реалії обумовлюють подальше забезпечення цього розвитку, зокрема і сільських територій. Саме тому у 2024 р. було підготовлено додатково ще два проекти відповідних документів.

У проекті Розпорядження КМУ від 06 червня 2024 р. «Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року» визначено основні проблеми та напрями їх вирішення, зокрема:

- обмеженість фінансових ресурсів для ефективної реалізації заходів державної аграрної політики та збільшення кількості виробників сільськогосподарських продукції охоплених програмами державної підтримки, відсутність визначених стратегічних цілей для розвитку сільського господарства та сільських територій;

- зниження рівня зайнятості населення, погіршення демографічної ситуації у сільській місцевості, неефективність заходів щодо розвитку новостворених фермерів, сприяння сталому розвитку бізнесу на сільських територіях;

- неефективна система обміну знаннями, інноваціями, навчання та недостатнє проведення досліджень, спрямованих на модернізацію сектору, низький рівень цифровізації у сільському господарстві та сільських територіях;

- державна політика у сфері сільського господарства та сільських територій України потребує значної переоцінки підходів до її формування, чіткого визначення пріоритетів, завдань та ефективних шляхів створення сприятливих умов для розвитку вимагає імплементації та ефективного застосування механізмів і стандартів Спільної аграрної політики країн ЄС [3].

У цьому ж документі передбачено окремі критерії розвитку сільських територій, етапи виконання завдань для досягнення поставлених стратегічних цілей, план заходів, створення умов та формування програмного документу з розвитку сільських територій за принципами LEADER [3].

У іншому документі – проекті Розпорядження Кабінету Міністрів України від ___ 2024 р. № ____ – р. «На шляху до Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 роки, узгодженої з новою САП ЄС» конкретизовано напрями розвитку сільських територій, де обумовлено: «Грунтуючись на чинних нормативно-правових актах, попередніх та поточних стратегічних документах Стратегія також окреслює бачення розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні відповідно до формату Національних стратегічних планів ЄС в рамках нової Спільної аграрної політики (САП), які розробляють міністерства сільського господарства країн-членів ЄС. Передбачається, що такий підхід сприятиме розумінню, діалогу та гармонізації української аграрної політики до вимог ЄС та максимально сприятиме досягненню загальних цілей відповідно до Плану України для реалізації програми

Ukraine Facility. З цією метою для України важливо узгодити свою стратегію в галузі розвитку сільського господарства та сільських територій з ЄС. Реалізувати Стратегію можливо шляхом: скоординованої взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших заінтересованих сторін; системного підходу до формування та реалізації державної політики у сфері розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні; визначення очікуваних результатів її реалізації; виконання плану заходів з реалізації Стратегії; ефективної співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів сільського господарства, їх асоціацій; максимального залучення всіх можливих ресурсів» [4].

Саме тому є нагальна необхідність зосередитися на таких темах:

1. Економічна стійкість сільських територіальних громад:

– розробка моделі відбудови після завершення бойових дій, зокрема планування розвитку сільських територій після війни, включаючи відновлення економіки, залучення іноземних та українських інвестицій, впровадження нових технологій у сільське господарство;

– дослідження механізмів адаптації агропромислового комплексу до умов війни, формування логістичних мереж, зокрема експорту та внутрішнього виробництва, що корелює із вивченням можливостей збереження і підвищення продовольчої безпеки. Вагомим напрямом є оцінювання ефективності програм урядової та міжнародної підтримки для постраждалих сільських громад та роль міжнародних організацій у наданні гуманітарної допомоги.

2. Соціальна адаптація мешканців та підтримка програм територіальних громад:

– психологічна підтримка населення за зрізами – дослідження відповідних потреб у психологічній допомозі для мешканців та переселених осіб, які зазнали травматичних наслідків війни та розробка конкретних методів допомоги.

– дослідження впливу громадських ініціатив і волонтерських рухів на підтримку сільських територій у кризових умовах;

– роль жінок у створенні морально-психологічного клімату у сільських громадах, тому що війна переформатовує соціальні ролі, і важливим є участь жінок у місцевому управлінні та підтримці економіки в кризових умовах;

– мотиваційні аспекти міграції населення із сіл у міста та засоби і механізми залучення молоді у сільські території;

– розвиток форм державно – приватного партнерства для стимулювання розвитку сільських громад;

– розвиток агротуризму та інших можливих джерел доходу, зокрема народні промисли.

3. Відновлення зруйнованої інфраструктури:

- дослідження моделей швидкого відновлення зруйнованих об'єктів (житла, доріг, шкіл, лікарень) після бойових дій;
- розвиток транспортної та цифрової інфраструктури у віддалених регіонах;
- покращення доступу до комунальних послуг та модернізація житлових умов.

4. Вплив бойових дій на екологічну безпеку:

- виявлення впливу бойових дій на землю, воду, повітря, флору і фауну в сільській місцевості. Це передбачає аналіз забруднення ґрунтів і водних ресурсів, виявлення шкоди при знищенні сільсько-господарських земель, зниження біорізноманіття;

- особливо актуальним є використання відновлюваних джерел енергії автономних енергетичних систем (сонячні панелі, вітрові електростанції) для забезпечення стабільної роботи критичної інфраструктури;

- визначення специфіки впливу зміни клімату на сільське господарство та екосистеми;

- механізми управління відходами та впровадження принципів «зеленої економіки» на сільських територіях.

5. Цифровізація та дистанційна робота:

- цей напрям є особливо актуальним у контексті векторів вступу України до ЄС та необхідності відповідної адаптації, тому розвиток цих цифрових інструментів для підтримки місцевої економіки, дистанційне навчання та робота в умовах обмеженого доступу до інфраструктури є визначальним.

Ці напрями є достатньо вагомими, але у непередбачуваних теперішніх умовах для конкретної громади можуть формуватись альтернативні напрями.

Література:

1. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України. Закон України. Документ 1602-III, чинний, поточна редакція від 02.12.2012, підстава – 5463-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>,

2. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України. Документ 280/97-ВР, чинний, поточна редакція від 10.08.2024, підстава – 3870-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року. Проект розпорядження КМУ від 06 червня 2024. URL: <https://minagro.gov.ua/npa/stratehiia->

rozvytku-silskoho-hospodarstva-ta-silskykh-terytorii-v-ukraini-na-period-do-2030-roku.

4. На шляху до Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 роки, узгодженої з новою САП ЄС Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від ____ _____ 2024 р. № ____ – р. Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/Strategia%20agro%202030%20V10%20(5).pdf_

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-427-9-26>

ПРАКТИКА З НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯК ОДИН ІЗ АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Похилюк О. М.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри української філології
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
м. Вінниця, Україна*

Роль закладу освіти сьогодні – підготувати здобувачів до життя, навчити їх критично мислити, аналізувати, опрацьовувати ті обсяги інформації, яку вони отримують звідусіль та вибирати із неї необхідне, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Наше життя зараз – це постійне навчання й тому необхідно навчити молоде покоління постійно опановувати нові знання, знаходити потрібну інформацію та застосовувати її в житті, таким чином активно впроваджуючи компетентнісне навчання в освітній процес на всіх рівнях. Сутність такого підходу спрямована на роботу з інформацією та опанування здобувачами компетентностей, умінь і навичок, які дозволять їм бути успішними, конкурентними та цінними на сучасному ринку праці, і вітчизняному, і закордонному.

Однією із важливих компетентностей, якими повинні володіти сучасні фахівці в галузі освіти й науки, є дослідницька, що передбачає, як узагальнює О. Біда, вміння співпрацювати, вступати у контакти, легку сумісність, готовність до змін, до самовизначення [1]. Крім того, науковиця розглядає дослідницьку компетентність як інтегративну